

PATVIRTINTA
Kalvarijos gimnazijos direktoriaus
2017 m. lapkričio 13 d. įsakymu Nr.V1-155

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO KALVARIJOS GIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I.BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kalvarijos gimnazijos Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas), paskirtis – padėti gimnazijoje užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, patyčių apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi visiems bendruomenės nariams.

2. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje įstatymu, Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios aplinkos informacijos poveikio įstatymu, Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymu, Patyčių prevencijos vykdymo Kalvarijos savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos aprašu ir kitais teisės aktais.

3. Tvarkos aprašas nustato patyčių ir smurto stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą Kalvarijos gimnazijoje.

4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

4.1. į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo jų formos gimnazijos aplinkoje būtina nedelsiant reaguoti ir stabdyti;

4.2. veiksmų imtis visais atvejais, kai bet kuris mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas, gimnazijos administracijos atstovas ar kitas darbuotojas pastebi ar sužino apie bet kurią smurto ir patyčių formą;

4.3. visi smurto ir patyčių atvejai gimnazijos aplinkoje išsiaiškinami vadovaujantis Tvarkos apraše reglamentuotais susitarimais.

5. Visi gimnazijos bendruomenės nariai turi būti supažindinti su gimnazijos smurto prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašu pasirašytinai.

6. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

6.1. **patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną** – patyčių situacijos gimnazijoje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

6.2. **smurtas** – smurtiniai ir nusikalstami veiksmai (turto naikinimas, vagystės) gimnazijoje, sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu:

6.2.1. **fizinis smurtas** - tai faktinę ar potencialią fizinę žalą sukeltantys sąmoningi veiksmai, sąveikos tų asmenų, kurie yra atsakingi už vaiką, turi jo pasitikėjimą ar santykinę valdžią ir kontrolę. Atsitiktinė žala ar sužeidimas paprastai nelaikomi smurtu;

6.2.2. **emocinis smurtas** - tai judėjimo laisvę apribojantys veiksmai, nuvertinimo, menkinimo, žeminimo, šmeižto, grasinimo, gąsdinimo, atskyrimo, kvailinimo ar kitokie ne fizinio kontakto priešiški elgsenos modeliai, sukeltantys ar sudarantys sąlygas sukelti žalą vaiko fizinei, emociinei, psichinei, dvasinei, moralinei ar socialinei sveikatai ir vystymuisi. Šie veiksmai yra sąmoningai atliekami asmens, turinčio tiesioginę valdžią, galią vaiko atžvilgiu ar vaiko pasitikėjimą;

6.2.3. **seksualinis smurtas** - tai vaikų įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, kurią nepilnai suvokia, į kurią nesugeba tinkamai reaguoti, kuri pažeidžia

socialinius tabu ir kuria tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną;

6.2.4. *nepriežiūra* - vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.

6.3. *Patyčios* – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės kitam asmeniui daromi tyčiniai pasikartojantys veiksmai, kuriais siekiama pažeminti jo reputaciją ar orumą, jį įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti jam psichologinę ar fizinę žalą. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

6.3.1. *žodinės patyčios*: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

6.3.2. *fizinės patyčios* (smurtas): mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

6.3.3. *socialinės patyčios*: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

6.3.4. *patyčios kibernetinėje erdvėje*: patyčios iš kito asmens naudojantis informacinėmis technologijomis ir/ar informacinės visuomenės informavimo priemonėmis, siekiant įbauginti asmenį, pakenkti jo reputacijai ir/ar kitokiu būdu jį pažeminti, neatsižvelgiant į tai, ar patyčių informacija siunčiama asmeniškai, ar paskleidžiama neapibrėžtam gavėjų skaičiui.

6.4. *Besityčiojantis* – asmuo, smurtaujantis mokyklos aplinkoje arba inicijuojantis patyčias ir/ ar prisidedantis prie jų.

6.5. *Smurtą ar patyčias patiriantis asmuo* – asmuo, prieš kurį buvo įvykdyti smurtiniai ar nusikalstami, arba iš kurio buvo tyčiojamasi.

6.6. *Smurto, patyčių stebėtojas* – asmuo, matęs ar žinantis apie įvykusį smurtą, patyčias.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJOS GIMNAZIJOJE

7. Smurto ir patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos administracija, vaiko gerovės komisijos nariai, klasės auklėtojai, o ją vykdo visi gimnazijos bendruomenės nariai (2 priedas).

8. **Gimnazijos vadovas** yra atsakingas už tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremtą kasmetinio gimnazijos patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą gimnazijos bendruomenei ir vykdymą.

9. Tvarkos aprašo įgyvendinimą koordinuoja gimnazijos vaiko gerovės komisijos pirmininkas, kuris kasmet:

9.1. inicijuoja anoniminę mokinių apklausą ir apibendrina jos rezultatus;

9.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasės auklėtojų dėl gimnazijoje fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias ir atlieka jų analizę (ne rečiau kaip kartą per tris mėnesius);

9.3. vadovaudamasis apklausos ir pranešimų apie patyčias analizės duomenimis rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą ir jį koreguoja;

9.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį vaiko gerovės komisijos posėdyje;

9.5. teikia siūlymus gimnazijos direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, gimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

9.6. teikia siūlymus gimnazijos direktoriui dėl tvarkos aprašo tobulinimo;

9.7. apie visus smurto, patyčių atvejus ir intervencines veiklas informuoja gimnazijos direktorių;

9.8. Vaiko gerovės komisijos narių, pagalbos mokiniui specialistų sąrašas ir kontaktinė informacija skelbiama viešai mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) prieinamoje vietoje (klasėse, stende, internetinėje svetainėje ir kt.);

9.9. darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymosi aplinkos gimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal gimnazijos nustatytą tvarką;

9.10. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas nuosekliai ir reguliariai. Mokiniai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kitų socialinių įgūdžių. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas įgyvendinant prevencijos programas: „Zipio draugai“, „Obuolio draugai“, „Įveikiame kartu“, Olweus (OPKUS), Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo;

10. **Klasių vadovai** vykdo patyčių ir smurto stebėseną ir prevenciją savo klasėje:

10.1. kuria psichologiškai saugų klasės mikroklimatą, nuolat stebi situaciją klasėje ir aptaria ją su mokiniais;

10.2. klasės valandėlių metu aptaria su mokiniais patyčių formas: aiškinasi, kas joms būdinga, kaip jas atpažinti, tinkamai reaguoti, kuo skiriasi patyčios nuo konfliktinės situacijos, kokios yra pagalbos galimybės;

10.3. kiekvieno tėvų susirinkimo metu aptaria klasės mikroklimatą, vykdo pedagoginį švietimą patyčių prevencijos temomis, skatina tėvus nedelsiant reaguoti į informaciją apie patyčias, bendradarbiauti sprendžiant konfliktines situacijas, kad jos neperaugtų į patyčias;

10.4. kartą per mėnesį išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias klasėje, informuoja vaiko gerovės komisijos pirmininką apie taikytų prevencinių priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su patyčiomis.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

11. **Bet kuris gimnazijos darbuotojas**, įtaręs ar pastebėjęs žodines, fizines, socialines patyčias ar smurtą:

11.1. nedelsdamas įsikiša ir nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

11.2. primena mokiniui, kuris smurtauja ar tyčiojasi, ar yra įtariamasis smurtaujant ar tyčiojimosi, gimnazijos nuostatus ir mokinio elgesio taisykles;

11.3. raštu nedelsiant informuoja patyrusio smurtą ar patyčias mokinio klasės vadovą (pranešimo apie smurtą ir patyčias forma, 1 priedas);

11.4. esant grėsmei mokinio sveikatai ar gyvybei, nedelsiant kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ir/ar gimnazijos darbuotojus) ir/ar institucijas (pvz.: policiją, greitąją pagalbą ir kt.).

12. **Bet kuris gimnazijos darbuotojas** įtaręs ar pastebėjęs patyčias kibernetinėje erdvėje arba gavęs apie jas pranešimą:

12.1. esant galimybei išsaugoti vykstančių patyčių kibernetinėje erdvėje įrodymus ir nedelsdamas imasi reikiamų priemonių patyčioms kibernetinėje erdvėje sustabdyti;

12.2. įvertina grėsmę mokiniui ir esant poreikiui kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus rūpintojus) ir/ar gimnazijos darbuotojus) ar institucijas (policiją);

12.3. pagal galimybes surenka informaciją apie besityčiojančių asmenų tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;

12.4. nedelsiant informuoja patyčias patyrusio mokinio klasės vadovą apie patyčias kibernetinėje erdvėje (pranešimo apie patyčias forma, 1 priedas) ir pateikia įrodymus (išsaugotą informaciją);

12.5. turi teisę apie patyčias kibernetinėje erdvėje pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai pateikdamas pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt.

13. **Mokinys**, patyręs smurtą ar patyčias arba šiuos reiškinius pastebėjęs:

- 13.1. nedelsdamas praneša klasės vadovui;
- 13.2. nesant klasės vadovo praneša socialinei pedagogei (R.Vaitulionienei, jai nesant K.Savickienei), psichologei (V.Dulinkienei), vaiko gerovės komisijos pirmininkei (M.Alesiūtei), kitam mokyklos darbuotojui.
14. **Klasės vadovas** gavęs informaciją apie įtariamą ar įvykusį smurto ar patyčių atvejį:
- 14.1. patikrina gautą informaciją, nustatęs, kad tai smurto ar patyčių atvejis, aiškinasi jo aplinkybes;
- 14.2. bendradarbiaudamas su kitų smurto ar patyčių situacijos dalyvių klasės vadovais, socialiniu pedagogu, psichologu organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja jų tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia mokinių tėvus dalyvauti pokalbiuose;
- 14.3. registruoja smurto ir patyčių atvejus ir vykdomas intervencines veiklas Patyčių registracijos žurnale, kuris saugomas socialinės pedagogės (R.Vaitulionienės) 211 kabinete;
- 14.4. vykdo tolesnę smurto ir patyčių situacijos stebėseną;
- 14.5. nesiliaujant patyčioms ar esant sudėtingesniai patyčių atvejui kreipiasi į atsakingus vaiko gerovės komisijos pirmininką.
- 14.6. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, emocinis smurtas, nepriežiūra) ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą informuoja mokyklos psichologą (V.Dulinskiene) ir socialinius pedagogus (R.Vaitulioniene, K.Savickiene).
15. **Vaiko gerovės komisijos pirmininkas** (M.Alesiūtė) įvertinęs turimą informaciją:
- 15.1. kviečia vaiko gerovės posėdį;
- 15.2. numato intervencijos veiksmų planą, supažindina patyčias patyrusį ir jas vykdžiusį mokinį, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) su planu ir jo nevykdymo pasekmėmis;
- 15.3. informuoja direktorių apie esamą situaciją;
- 15.4. vykdo veiksmų plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja posėdžius situacijos pakartotiniam įvertinimui, esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;
- 15.5. jeigu veiksmų plane numatytos veiklos yra neefektyvios, kreipiasi į Kalvarijos savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisiją dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros skyrimo.
16. Mokiniui pasityčiojus iš gimnazijos darbuotojo, patyręs patyčias darbuotojas informuoja gimnazijos direktorių, kuris imasi gimnazijos veiklos dokumentuose numatytų veiksmų.
17. Gimnazijos darbuotojui pasityčiojus iš mokinio, mokinys arba jo tėvai (globėjai, rūpintojai), arba kitas asmuo, pastebėjęs ar įtaręs patyčias, informuoja gimnazijos direktorių raštu, kuris imasi gimnazijos veiklos dokumentuose numatytų veiksmų.
18. Patyčių dalyviams pagal individualius poreikius gimnazijoje teikiama švietimo pagalbos ar pedagogų pagalba. Tais atvejais, kai yra kitos priežastys, dėl kurių negali būti teikiama švietimo ar kita pagalba ar netikslinga ją teikti gimnazijoje, vaiko gerovė komisija rekomenduoja kreiptis į pagalbą teikiančias institucijas.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Gimnazija sudaro sąlygas kiekvienam mokiniui nuolat dalyvauti bent vienoje nuoseklioje, ilgalaikėje socialinėje ir emocines kompetencijas ugdančioje prevencinėje programoje, apimančioje smurto, alkoholio, tabako ir psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevenciją, sveikos gyvensenos skatinimą.
20. Gimnazijos vadovas metinėje veiklos ataskaitoje Kalvarijos savivaldybės tarybai pateikia informaciją apie šio Aprašo įgyvendinimą, gimnazijoje naudojamas aktyvias patyčių prevencijos priemones ir nustatytus patyčių atvejus bei į juos reaguojant atliktus veiksmus.
21. Visi dokumentai ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus jo interesus.

22. Patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašas yra skelbiamas gimnazijos internetinėje svetainėje.

KALVARIJOS GIMNAZIJOS REAGAVIMO Į SMURTĄ IR/AR PATYČIAS PLANAS

